

Dobór repertuaru kluczem do sukcesu w pracy z piosenką na zajęciach językowych

Justyna Deczewska

Muzyka i piosenki są stosowane przez nauczycieli języków obcych na wszystkich poziomach nauczania i we wszystkich grupach wiekowych. Nauczyciele wykorzystujący piosenkę podkreślają jej walory zwłaszcza w zakresie zwiększenia motywacji do nauki oraz optymalizacji procesu nauczania. Warunkiem efektywnej pracy z piosenką na zajęciach językowych jest przemyślany i odpowiedni dobór materiału. Jaki klucz stosować przy wyborze piosenek na zajęcia? O czym nie może zapominać nauczyciel, dobierając repertuar? Na te pytania postaramy się odpowiedzieć w poniższym artykule.

Praca z obcojęzyczną piosenką wykorzystywaną jako materiał dydaktyczny posiada niewątpliwie wiele atutów. Oprócz swojej funkcji motywującej i dydaktycznej, jest ona również źródłem pozytywnych emocji i dobrej atmosfery na zajęciach. Niestety, praca z piosenką nie zawsze spełnia oczekiwania nauczycieli i uczniów. Czasami piosenka nie wzbudza zainteresowania grupy, co gorsza, zdarza się, że praca z piosenką okazuje się stratą czasu i zamiast motywować do nauki – zniechęca, irytuje i powoduje stres zarówno nauczyciela, jak i uczniów. Po takim doświadczeniu nauczyciel niechętnie sięga po piosenkę, argumentując swoją decyzję niskim poziomem językowym grupy lub brakiem zainteresowania uczniów muzyką. Warto jednak podkreślić, że właściwie nie ma poziomu językowego, na którym niewskazane byłoby stosowanie muzyki i piosenki. Mogą one być wykorzystywane nawet, a może przede wszystkim, na samym początku nauki języka obcego. Niezwykle rzadko można spotkać osobę, która nie lubi muzyki. Kwestią dyskusyjną są jedynie preferencje muzyczne poszczególnych uczniów. Źródłem

niepowodzenia należy szukać w nieodpowiednim doborze utworów oraz w niewłaściwej organizacji pracy z piosenką.

Przyjrzyjmy się pierwszej z wymienionych kwestii – kryteriom doboru utworów wykorzystywanych do nauki języka obcego. Piosenka spełniająca oczekiwania obydwu stron procesu dydaktycznego, tzn. nauczyciela i uczniów, powinna:

- być dostosowana do poziomu językowego uczniów;
- być odpowiednia do wieku słuchaczy;
- odpowiadać gustom i zainteresowaniom uczniów;
- posiadać wartość glottodydaktyczną;
- umożliwiać wykonanie na jej podstawie zaplanowanych przez nauczyciela ćwiczeń.

Pierwszym kryterium, którym należałoby się kierować przy wyborze piosenki, jest dopasowanie jej do poziomu językowego uczniów. Warto upewnić się, czy piosenka nie zawiera zbyt wielu trudnych struktur gramatyczno-leksykalnych, skomplikowanych środków stylistycznych czy odwołań do kultury, bez przybliżenia których jej tekst będzie niezrozumiały.

Wybierając piosenki nauczyciel powinien pamiętać o podstawowej zasadzie: jego preferencje muzyczne nie zawsze pokrywają się z gustami uczniów, nie należy więc prezentować wyłącznie piosenek swoich ulubionych wykonawców.

Wybierając piosenkę, nauczyciel powinien określić, jaki procent jej tekstu wymaga tłumaczenia, i jaki sposób objaśnienia nowej leksyki wybierze podczas pracy z piosenką na zajęciach. Zaleca się, aby wprowadzany na zajęciach tekst zawierał od 4 do 10 proc. nieznaną leksyki i nie więcej niż 4 konstrukcje gramatyczne (Акишина, Каган 2004, 49). Jeżeli procent nowego materiału językowego w tekście piosenki przekroczy zalecaną normę, istnieje zagrożenie, że praca z piosenką zmieni się w tłumaczenie jej tekstu przez nauczyciela.

Równie ważnym kryterium doboru piosenek jest wiek uczniów. Należy zastanowić się, czy wybrana piosenka zainteresuje daną grupę wiekową oraz czy jej tekst odpowiada intelektualnemu poziomowi uczniów. W przypadku uczniów w młodszym wieku dobrze sprawdzają się piosenki dydaktyczne, czyli te stworzone specjalnie do nauczania języka obcego (w przypadku języka rosyjskiego są to piosenki do nauki fonetyki autorstwa N. Fedotowej, a także piosenki autorstwa A. Safianowej) oraz piosenki dla dzieci funkcjonujące w danej przestrzeni kulturowej, takie jak piosenki-wyliczanki, zgadywanki czy utwory z filmów animowanych (w języku rosyjskim *Антошка*, *Два весёлых гуся*, piosenki z filmu *Винни-Пух*). Uczniowie w wieku gimnazjalnym i licealnym charakteryzują się niezwykle poważnym stosunkiem do własnej osoby, dlatego w tej grupie wiekowej nie sprawdzają się piosenki dziecięce. Praca z takimi piosenkami zamiast entuzjazmu wzbudzi raczej niechęć i skępowanie gimnazjalistów i licealistów. Będą ją postrzegać jako infantylną.

W tej grupie wiekowej najlepiej sprawdzają się piosenki młodzieżowe, modne aktualnie w kraju nauczanego języka. Mimo swojego na pozór zabawowego charakteru, praca z piosenką dobrze sprawdza się w nauczaniu osób dorosłych. Zarówno studenci, jak i dorośli słuchacze kursów językowych chętnie pracują z piosenkami, a repertuar wykorzystywany w danej grupie wiekowej jest wyjątkowo szeroki, od piosenki autorskiej, przez utwory estradowe i rozrywkowe, po piosenki dziecięce. Ważne jest, aby prowadzący zajęcia poinformował studentów, dlaczego wybrał właśnie tę piosenkę (na przykład jeżeli piosenka odgrywa ważną rolę w kulturze danego kraju, jest znana większości rodowitych użytkowników danego języka lub jej fragmenty stały się tekstami precedensowymi i na trwałe weszły do języka).

Trzecie kryterium, to dobór repertuaru zgodnie z gustami i zainteresowaniami uczniów. Oczywiście, w warunkach szkolnych czy akademickich niemożliwe jest usatysfakcjonowanie całej grupy, należy jednak dołożyć starań, aby zadowolić większość. Wybierając piosenki pod tym kątem, nauczyciel powinien pamiętać o podstawowej zasadzie: jego preferencje muzyczne nie zawsze pokrywają się z gustami uczniów, nie należy więc prezentować wyłącznie piosenek swoich ulubionych wykonawców. Jeżeli trudno nam zadowolić grupę pod względem prezentowanego materiału, dobrym sposobem jest poproszenie uczniów o przedstawianie propozycji piosenek, których chcieliby posłuchać na zajęciach. Z jednej strony, to znacznie ułatwi pracę nauczycielowi, z drugiej – sprawi, że uczniowie poczują się odpowiedzialni za proces nauczania.

Ważnym kryterium z punktu widzenia nauczania języka obcego jest glottodydaktyczna wartość prezentowanego utworu. Wybierając piosenkę na zajęcia językowe, nauczyciel powinien zastanowić się, w jakim celu zamierza jej użyć, i co chce przez pracę z piosenką osiągnąć. Warto, aby praca z piosenką, poza momentem relaksu i stworzeniem przyjaznej atmosfery, przynosiła także korzyści językowe. W związku z tym należy upewnić się, czy tekst piosenki zawiera odpowiednio dużo przykładów ćwiczonej konstrukcji i czy jest związany z tematem lekcji. Nauczyciel powinien przemyśleć, jakie ćwiczenia na podstawie piosenki może przygotować, oraz upewnić się, czy tekst, melodia, tempo, rytm i jakość nagrania pozwolą na realizację zaplanowanych ćwiczeń. Jeżeli będziemy chcieli zaśpiewać piosenkę z uczniami, należy upewnić się, że melodia nie jest zbyt trudna, a tempo zbyt szybkie, warto również sprawdzić, czy są dostępne warianty karaoke.

Słów kilka o tekście

Najważniejszym elementem piosenki wykorzystywanej do nauki języka obcego jest tekst. W znakomitej większości przypadków to właśnie on jest podstawą do pracy i bazą ćwiczeń językowych. Dlatego też przy wyborze utworu na zajęcia szczególną uwagę należy zwracać na tekst. Oprócz wspomnianej wyżej dostępności językowej warto zatrzymać się nad ogólną treścią piosenki. Często zdarza się, że mimo rozumienia wszystkich słów, uczniowie nie są w stanie uchwycić sensu. Pojawiają się wówczas stwierdzenia typu: *Nie rozumiem, o czym właściwie jest ta piosenka, Rozumiem wszystkie słowa, ale nie rozumiem sensu piosenki.* Zawsze przy wyborze piosenki nauczyciel powinien upewnić się, że sam rozumie ogólny sens utworu i jest w stanie wyjaśnić go uczniom. W tym celu można również wspomóc się wideoklipem lub specjalnie dobranymi ilustracjami czy zdjęciami. W pracy z piosenką, podobnie jak w pracy z utworami poetyckimi, warto przeprowadzić dokładną analizę i interpretację tekstu.

Jednym z atutów piosenek jest obecność w nich wyrażenń typowych dla języka mówionego, zwrotów, których uczniowie mogą używać w konwersacji. Wybierając piosenkę, należy jednak upewnić się, czy jej tekst nie zawiera wulgaryzmów, zbyt wielu wyrażenń potocznych lub treści obraźliwych.

Często zdarza się, że piosenka odpowiada preferencjom grupy i tematowi lekcji, ale jej tekst jest momentami zdecydowanie zbyt trudny pod względem językowym. W takiej sytuacji nauczyciel może skupić się tylko na fragmencie utworu, na przykład jednej zwrotce lub refrenie. Wybierając taką formę pracy, prezentujemy piosenkę w całości, jednak w postaci graficznej udostępniamy uczniom tylko wybrany fragment. W takiej sytuacji zbyt trudny tekst nie musi dyskwalifikować piosenki.

Nie tylko tekst

W większości przypadków to tekst jest bazą do pracy, jednak warto pamiętać, że integralnymi składowymi piosenki są również wideoklip i muzyka. Praca z piosenką nie musi opierać się wyłącznie na tekście. Wideoklip do piosenki lub fragment filmu z danym utworem mogą być podstawą do charakterystyki bohaterów, streszczenia obejrzonej sytuacji lub napisania scenariusza obejrzanego wideoklipu. Mimo że w takiej sytuacji nauczyciel zupełnie rezygnuje z pracy z tekstem, piosenka przynosi korzyść językową.

Właściwie nie ma poziomu językowego, na którym niewskazane byłoby stosowanie muzyki i piosenki.

Trochę kultury

Stosując wszystkie wymienione wyżej kryteria doboru piosenek, często zapominamy o jednym, bardzo ważnym aspekcie pracy z piosenką, czyli jej wartości kulturoznawczej. Warto pamiętać, że piosenki bardzo często są ważnym elementem kultury narodu. Wybrane utwory są przez rodowitych użytkowników danego języka kojarzone z ważnymi wydarzeniami życia rodzinnego i społecznego. Dlatego do pracy na zajęciach warto wybierać utwory, które odgrywają ważną rolę w danej kulturze i są popularne wśród użytkowników języka (na przykład piosenka A. Pugaczowej *Kyda yxodum demcmbo*) oraz takie, które zawierają informacje o kulturze czy historii kraju nauczanego języka. Prezentacja podczas zajęć piosenek obcojęzycznych ma szczególne znaczenie w przypadku takich języków, jak: rosyjski, francuski czy niemiecki. Piosenki w tych językach rzadko pojawiają się w polskich radiostacjach czy programach telewizyjnych, przez co są mniej znane polskim odbiorcom. Zapoznanie uczniów z takimi utworami może wzbudzić ich zainteresowanie kulturą muzyczną danego kraju.

Praca domowa

Niekiedy nauczyciel rezygnuje z wykorzystywania piosenek. Powodem może być brak czasu, który należałoby poświęcić na pracę z nimi podczas zajęć lub brak zaplecza technicznego w postaci na przykład telewizora, aby pokazać wideoklip lub zaśpiewać piosenkę w systemie karaoke. W takich sytuacjach warto przenieść pracę z piosenką poza ramy zajęć szkolnych i w oparciu o nią stworzyć zadanie domowe. Praktyka pokazuje, że uczniowie z dużo większym entuzjazmem odnoszą się do pracy domowej z wykorzystaniem piosenki niż do tradycyjnych ćwiczeń językowych. Przy pomocy Internetu uczniowie w domu mogą wykonywać ćwiczenia, które wymagają wielokrotnego przesłuchiwania utworu, na przykład wychwytywanie z odsłuchiwanego tekstu szczegółowych informacji lub twórcze

i czasochłonne zadania z wykorzystaniem komputera, na przykład stworzenie prezentacji ilustrującej treść piosenki.

Wybór piosenek

W podsumowaniu warto zaznaczyć, że przemyślany dobór piosenek przekłada się na sukces dydaktyczny w pracy z tym materiałem. Wybierając repertuar na zajęcia, nauczyciel powinien kierować się:

- poziomem trudności tekstu odpowiadającym językowemu poziomowi uczniów;
- dopasowaniem piosenki do wieku uczniów;
- wartością glottodydaktyczną utworu;
- preferencjami muzycznymi odbiorców.

Nauczycielom zamierzającym regularnie wykorzystywać piosenki na swoich zajęciach można poradzić sporządzenie swego rodzaju bazy utworów, zgrupowanych według:

- tematów, np. sport (w języku rosyjskim piosenka zespołu Уматурман, pt. *Теннис*), mój dzień (piosenka zespołu Чайф, pt. *Оранжевое настроение*) itd.;
- zagadnień gramatycznych, na przykład odmiana rzeczowników w języku rosyjskim (piosenka zespołu Кино, pt. *Место для шага вперед*), końcówki rodzajowe przymiotników (piosenka *Катюша*), tryb rozkazujący (piosenka А. Пугачевой *Будь или не будь*);
- aspektów kulturowych, na przykład piosenki świąteczne (*В лесу родилась ёлочка*, *Маленькой ёлочке холодно зимой*), piosenki śpiewane z okazji urodzin (*День рождения*).

Spis piosenek

- Антошка (1969) Шаинский В. (муз.), Энтин Ю. (сл.), Носырев Л. (реж.)   [online] [dostęp 24.10.2014]
- Будь или не будь (2001) Залужная, Т. (муз. и сл.), Пугачева, А., Галкин, М. (исп.)   [plik wideo] [online] [dostęp 24.10.2014]
- В лесу родилась ёлочка (1905) Бекман, Л. (муз.), Кудашева, Р. (сл.)   [online] [dostęp 24.10.2014]
- Все песни Винни-Пуха (1969) Вайнберг, М. (муз.), Заходер, Б. (сл.), Леонов, Е.   [plik wideo] [online] [dostęp 24.10.2014]

- Два весёлых гуся (1970) Носырев Л. (реж.)   [plik wideo] [online] [dostęp 24.10.2014]
- День рождения (Пусть бегут неуклюже) (1968) Шаинский В. (муз.), Тимофеевский А. (сл.), Ферапонтов В. (исп.)   [online] [dostęp 24.10.2014]
- Катюша (1938) Блантер, М. (муз.), Исаковский, М. (сл.)   [online] [dostęp 24.10.2014]
- Куда уходит детство (1977) Зацепин, А. (муз.), Дербенев, Л. (сл.), Пугачева А. (исп.)   [online] [dostęp 24.10.2014]
- Маленькой ёлочке холодно зимой (1939) Красев М (муз.), Александрова З. (сл.)   [online] [dostęp 24.10.2014]
- Место для шага вперед (1989) Цой В. (муз. и сл.), Кино (исп.)   [online] [dostęp 24.10.2014]
- Оранжевое настроение (1994) Шахрин В. (муз. и сл.) Чайф (исп.)   [online] [dostęp 24.10.2014]
- Теннис (2005) Уматурман   [plik wideo] [online] [dostęp 24.10.2014]

Bibliografia

- Акишина, А. А., Каган О. Е. (2002) Учимся учить. Что надо знать о преподавании русского языка. Москва: Русский язык. Курсы.
- Федотова, Н. (2009) Не фонтика – песня! Санкт-Петербург: Златоуст.
- Siek-Piskozub, T., Wach, A. (2006) *Muzyka i słowa. Rola piosenki w procesie przyswajania języka obcego*. Poznań: Wydawnictwo UAM.

Justyna Deczewska

Nauczycielka języka rosyjskiego w Szkole Języków Obcych Uniwersytetu Warszawskiego, lektorka w warszawskich szkołach językowych, egzaminatorka TELC.